

Plan d'instrucziun 21 (extracts pertucont rg)					
			Ciclus 1 (scoletta tochen 2. classa) Las scholaras ed ils scolars ... (...)	Ciclus 2 (3. tochen 6. classa) Las scholaras ed ils scolars ... (...)	Ciclus 3 (scalem superiu) Las scholaras ed ils scolars ... (...)
R.1 Tadlar	A Abilitads da basa	1. Las scholaras ed ils scolars san percepir, ordinar e cumparegliar tuns, ramurs, suns e vuschs. Els san activar ed engrondir lur stgazi da plets receptiv.	san differenziar l'agen idiom dals ulteriurs idioms e rumantsch grischun (pertugant ils suns ed il stgazi da plets).	chapeschan lur idiom e rumantsch grischun en novitads e comunicaziuns discurdadas.	
	B Chapir texts monologics	1. Las scholaras ed ils scolars san prender ora infurmaziuns da texts auditivs.		chapeschan texts auditivs adattads a lur vegliadetgna en l'agen idiom e rumantsch grischun.	chapeschan texts auditivs en rumantsch grischun pledads en in tichertempo.
R.2 Leger	B Chapir texts da diever	1. Las scholaras ed ils scolars san prender ora infurmaziuns da texts da diever.	chapeschan simpels texts en rumantsch grischun (p. ex. inscripziuns, tavlas d'infurmaziun).	chapeschan texts da diever en rumantsch grischun adattads a lur vegliadetgna (p. ex. meds dad uman ed ambient, infurmaziuns en l'Explorer, simplas novitads).	chapeschan texts da diever surtut en rumantsch grischun (p. ex. artitgels da gasetta, leschas, brochuras infurmativas, publicaziuns uffizialas, instrucziuns da diever).
	C Chapir texts litterars	1. Las scholaras ed ils scolars san leger e chapir texts litterars.	chapeschan simpels texts en l'agen idiom u rumantsch grischun (p. ex. versins, istorgettas).	chapeschan texts litterars en l'agen idiom respectivamain rumantsch grischun adattads a lur vegliadetgna (p. ex. istorgias curtas, texts da chanzuns).	chapeschan texts litterars en l'agen idiom e rumantsch grischun adattads a lur vegliadetgna (p. ex. istorgias curtas, texts da chanzuns).
R.5 Lingua en il focus	B diever da la lingua	1. Ils scolars e las scholaras san perscrutar furmas da comunicaziun ed il diever da la lingua.		san intercurir en tge situaziuns ch'i vegn duvrà tge varietad linguistica (p. ex. rumantsch grischun, idiom, dialect).	

Sboz partenant las competenzas da rumantsch grischun en il plan d'instrucziun 21.

MAD

«La cumpetenzza linguistica fissa periclitada»

Opiniuns da Chatrina Urech e Francestg Friberg

DA FLURIN ANDRY / ANR

■ **Francestg Friberg, scolast secundar a Danis, e sia collega Chatrina Urech da Samedan sa fan quitads davart l'instrucziun da rumantsch sco prevesida en il sboz dal Plan d'instrucziun 21.** «Il Plan d'instrucziun 21 (PI 21) sco ch'el vegn preschentà uss va lunsch sur quai ora ch'era vegni propagà fin uss», di *Francestg Friberg*, scolast dal stgalim aut a Danis, il PI 21 saja emplenì d'emprima fin en novavla classa cun rumantsch grischun (rg) «per part schizunt gia en scolina». Quai avess a ses avis consequenzas tant per las scholaras ed ils scolars sco era per il rumantsch.

Il scolast da Danis avertescha ch'els uffants fissan surdumandads cun duas variantas da rumantsch, idiom ed rg. Quai gess tenor el a donn ed a cust da l'idiom: «La ferma preschientscha dal rg avess per consequenza che la cumpetenzza linguistica da las scholaras e dals scolars en ge-

neral vegniss a sa diminuir», è el persvas, «ins sa che mendra che la cumpetenzza linguistica en la lingua materna è e pli nauscha che la cumpetenzza per empernder linguas estras è.» Sch'il rg vegniss introduci sco proponì en il sboz dal PI 21 signifitgass quai segund l'opiniun da Francestg Friberg, «il rg vegniss introduci cun agid dal plan d'instrucziun tras la porta davos.»

«L'emprim ina buna basa en l'idiom»

Era *Chatrina Urech* che dat scola a Samedan è da l'opiniun ch'il PI 21 surdumandass ils uffants en scola: «Sco magistra da primara cun divers onns experientscha bad jau quant difficil ch'igl è da cuntanscher mo en in idiom in bun nivel linguistic. Apaina ch'ins maschaida tiers in'autra varianta rumantscha, saja quai rg u in auter idiom, cumenzan las intschertezzas tar ils uffants.» Ella è da l'avis ch'i dovria l'emprim ina basa solida en l'agen idiom avant che confruntar ils

uffants cun rg. Per cuntanscher la finamira d'avair a la fin da la 9avla classa cunoschientschas passivas dal rg bastessi tenor ella d'entschaiver cun quell'instrucziun sin il stgalim superiu da la scola populara. «In punct che ma fa surtut quitads è ch'il sboz dal PI 21 prevesa ch'els uffants gia en primara stoppian enleger ils texts dals roms reals biologia, istorgia e geografia en rg.» Quests roms èn sco ch'ella cuntinua roms linguisticamain pretensius, «er ils uffants da lingua materna ston empernder quels plets. Sch'els scolars survegnissan sco previs en il PI 21 ils texts mo en rg avessan els dad empernder mintgamai dus plets, in en rg ed in en l'idiom. L'intent dal chantun è tenor mai evident», di Chatrina Urech, «uschia n'avess quel betg da translatar ils meds d'instrucziun per ils roms reals er en ils idioms, mabain be en rg.» Uschia vegnia empruvà dad introducir il rg gia en il stgalim da mez a la zuppada, deplorascha ella.